

Universitätsbibliothek Paderborn

**Jncipit vtilissim[us] tractat[us] q[ui] intitulatur
horologiu[m] eterne sapi[enti]e**

Seuse, Heinrich

Allosti, 1486

Qualit[er] quida[m] electi [et] diuina gratia p[re]uenti ad deu[m]
mirabilit[er] trahunt[ur]: [et] specialiter qu[...] q[ui]dam iuuenis fuerit
tract[us].

urn:nbn:de:hbz:466:1-30857

aut etiā penitus supprimere: qd ne fieret diuina sapiētia per ap-
tissima signa t pulcras reuelatiōes omnino phibuit. Sed t be-
ata virgo cū filio suo cuidā psone appārēs hec eadē omnibus
deū diligētib⁹ cōmunicari p̄cepit. **E**xplīcīt plogus.

In̄cipiunt tituli p̄imi libri:

Materia p̄imi libri ē xp̄isti

Mpassio preciosissima: que vc se ad amore feruidū multū
ē motiva: t qualif ver⁹ sapiētie discipulus i suis actib⁹
se eidē debet cōformare. **D**is iterferunt quedaz materie cōmu-
nes t motive ad p̄positū pertinētes. **M**qualif quidā electi t di-
uina gratia p̄uenti ad deū mirabilē trahunt: t specialiter quō
qdam iuuenis fuerit tract⁹. **Q**uomodo xp̄i passio sit p̄ambu-
la ad cognitionē diuinitatis: t qualē formā xp̄us cōtraxerit ex
acerbitate sue passionis. **D**e quibusdā xp̄i passionib⁹: t quali-
ter verus amator se eisdē debet cōformare: t quare de⁹ p̄ tales
mortē voluit genus humanū redimere. **M**qualiter aia q̄ spon-
sum per peccatū pdiderat: ip̄m sub cruce per feruidā penitētiā
inuenit xp̄i passione adiuuāte. **D**lāctus sup̄ extincto feryore
deuotionis in diueris p̄sonis virtusq̄ sexus modernis tēpori-
bus: quos xp̄s per suā passionē reuocat ad verū amore. **Q**ua-
lis sit diuina sp̄osa eterna sapia: t de ip̄i amore q̄litate **D**e di-
uina sapia sit anīabilis parit t terribilis. **D**e vicissitudine vi-
fitatiōis diuine: t q̄liter aia debet se tūc tenere **Q**uare diuina
sapiētia suos caros i hoc mūdo p̄mittit tā multiplicit tribulari.
De cruciatib⁹ infernalib⁹. **D**e gaudys sup̄celestib⁹. **D**e
minatio quarūdā obiectiōnū q̄ in p̄cedētib⁹ sunt obmissē. **D**e
vtile fit seruo dei in hoc mūdo multas sustinere tribulationes.
41 **D**e vtile fit passionē xp̄i iugit habere in memoria. **Q**uo ve-
rus xp̄i discipulus debet se configurare passionib⁹ ip̄ius. **C**on-
mēdatio singularis beate Marie viginis: t de dolore ei⁹ inestī-
mabili q̄ē habuit i passiōe filij. **E**xplīciūt tituli.

Incipit liber prim⁹. **E**t p̄mo q̄liſ elci qdā t diuina grā preue-
ti ad deū mirabilē trahūt: t sp̄eciat̄ quo qdā iuuenis fuit tract⁹

Hanc amauī t exq̄siui a iuuē-
tute mea: t q̄siui mihi sp̄osam assumere. **E**rat quidaz
iuuenis deo not⁹: q̄ dū in p̄meue iuuētutis flore seculi
vanitatib⁹ ip̄licari cepisset t p̄ labētia mūdi oblectamēta d̄flue-

Item Secundum

ret: atq; in regione dissimilitudinis et statu p;rie salutis oberra
re vellet: diuina misericordia clementia modo quodam ineffabili illus
trae, et per blada parit et aspera tractat tandem ad semitas veritatis
per amorē sapie mirabilitē reducit. **L**ū enī iuuenis p;fat⁹ adhuc
puerulus et nouici⁹: necdū amori apt⁹ quadā vice ad legēdum
in bibliā se cōtulisset: occurserūt int̄ alia quedā verba ad amo
rē sapie inuitatia: qbus valde delectat⁹: ceteris oībus p;termis
sis: ad cedulā quādam put meli⁹ potuit puer ingeniosus p;dicta
verba trāscripsit: dū frequēti⁹ post hec lcionī mēse int̄fesset: audi
uit ibidē qualitē diuina sapia velut delicata spōsa et dilecta ami
ca se oībus exhibet ad amandū. **L**ūq; p;cessu tēporis aliquātulū
creuisset: cepit habēr cor valde amorosū: s; quo vel ad quē finē
hunc amorē flecteret qd ve amor eēt nondū sciebat. **I**git⁹ dum
crebruis p;coniiū tāte spōse diuine sapie audiret legere dicentis.
Melior ē sapia cūctis opib⁹ p;ciosissimis: et ōne desiderabile nō
potest ei compari. **L**ogitudo dierū in dextera ei⁹: et in sinistra il
lius diuicie et gla: lignū vite ē his q apphenderūt eā: et q tenuie
rit illā btūs: ne dimittas eā et custodiet te: dilige eāz et seruabit
te: arripe illā et exaltabit te: glorificaberis ab ea cū eā fueris am
plexatus: dic sapietē: soror mea es: et prudentiaz voca amicam
tuā. **E**x his anim⁹ puerilis motus cepit gratiā cōcipere ad hanc
diuinā spōsanī: et eā diligere vehementē. **E**ius aut̄ dilcio adhuc
puerilis erat: qr p;dicta spiritualitē put oportuit itelligere nequi
bat: nec tū in h amore qcq; materiale aut ipurū intēdebat: s; in
quēdaz modū abstractiū dulcis amorosū: nō pure diuinū nec
plene humānū hec oīa trahebat: et hac dilcione miro ineffabili
mō diuinit⁹ pfundebat: et trahebat quodā sapore dulcissimo et
gustu int̄no. **C**epit aut̄ cogitare h iuuenis apud se dicens. **O** q;
nūta bona audio d̄ bac p;clarissima spōsa. **I**git⁹ q̄re dissimulas.
Nōbrē nō pbas vtrū eā tibi amicā habēr valeas. **O** q; btūs eēs
si hāc in spōsaz habere posses. **I**uuenis q̄ppe es: et amori apt⁹: et
neq; cor tā viuidū poterit eē solitariū et amore p;uatuī. **A**ltera
q; die cū lector mēse libros sapiales legeret: audiuit cōmēdari
sapientiā in hūc modū. **S**apia speciosior sole et sup oēz dispositi
onē stellarū luci opata iuuenī prior: hāc amauit et exqlsui a iuue
tute mea: et q̄sui mibi spōsaz assumer: et amator scūs suz: forme
illi⁹: habeo pp̄t hāc claritatē ad turbas: et honorē apō seniores
habebō p hāc imortalitatē: et memoriā eīnāz his q̄ p̄ me futuri
sūt reliquā. **I**ntrās i domū meā q̄escā cū illa: nō enī h̄z amari
tudinē cōuersatio illi⁹ neq; tediū cōuict⁹ illi⁹: s; leticiā et gaudiuz.

In amicicia illius delectatio bona: si dormieris non timebis.
Quiesces et suavis erit somnus tuus: dominus erit in latere tuo et cuius
todiet te. **D**is itaque auditus iuuenis estuare cepit eius in amore
Dicebatque intra se. **L**erte si oes fratras lustraueris: huic similez in
gratias non poteris iuuenire. **F**actum est autem ut inceter malorum: huic
mani generis iuuenie: pfectum eius iuides: cogitationes hys con-
trarias imitteret dices. **O**stulte vis amare icognitum: vis despō-
sare iuuum. **M**elior est pugillus in possessioe quam viras manus ple-
na in sola expectatioe. **E**t enim quod in excelsis rupibus domiciliu si-
bi collocat: et in amicicia sua nimis alte nidiificant: sepius spe frus-
trantur quod re exultat: quod ventu in horreum suum pro pastu congregant
None melius est de lignea testa bibere ad sufficietiam: quam de cipho
aureo sustinere potius inopia. **T**iquidez hec sposa per oia amabilis
esset: si delicias corporales non phiberet: si ad libitum couinari et cipi-
lari permittiteret. **N**unc autem ita est ut oia que sunt corpori delectabilia
eius doctrine videantur esse contraria. **I**pa namque dicit. **Q**ui amat vi-
num et pinguis non erit sapiens. Itaque paululus dormies et dormita-
bis: et paululum coseres manus. **A**nimaduerte nunc si est super terram
sposa tam crudelis quod hoc faciat: ut tot et tam durissimas leges suis
amatoribus iponat. **A**d hec et similia cogitationum temptameta quod
dam item sapientie gustus sic respodet. **D**adamande adoles-
centes respice amoroso corde quod oim amatum pprimum est: ob amoris
gratiā aduersa sustinere. quod quot conche in litora tot sunt in amo-
re dolores. **S**i ergo ita est: nonne iustissimum est: ut ille amator qui tam subli-
mē tamque decora ac in oibus gratias incomptabilitate portat: sibi pri-
uilegio speciali vēdicat spousam: aliquis aduersa patiat? **Y**mo certe
incomptabilitate eo plura ex animo sustinere debet: quanto obiectum ma-
gis delicatum laboris sui primū habet. **R**euolue nunc innumerā et
stupēda quod legisti et audiisti: quod per dolorum amatores huius mundi
ex amore vilissimo sustinuerūt. **N**onne ingemiscebas cum ad noti-
ciā tuā puenit: iuuenē quedam tibi notū intīmū fuisse festinatus ut
ob amore unius puelle ferrum quoddam carni sue fixum portaret. **O**
stupēda virtus amoris. **Q**uot sunt et fuerūt quod et res et corp' ac ani-
ma immortale discrimini dederūt: et piculis inumeris exposuerūt
se: amore ligati vel potius excecati: et illi quidem ut corruptibilez et
breue mercedē reciperebantur atque incorrupta. **A**udi fili mihi et accipe
cosiliū itellcus: et ne abuicias consiliū meū. **I**nice pedem tuum in oper-
es illius: et in torques illius collum tuum. **S**ubijce humerum tuum et
porta illam: et ne accidieris in viculis eius. **I**n nouissimis enim inuen-
tis requie in ea: et couertetur tibi in oblatione: et erit tibi opera

*V. m. L. De am-
ori. 1. 1. 1. 1. 1.*
fo.

Item Secundum

A
T
des eius in ptectionē fortitudis et bases virtutis: et torque illi^o
in stolam glorie. **D**e cor enī vite ē in illa et vicula illi^o alligatio
salutaris. Stolā glē idues eā: et coronaz gratulatiōis suppones
tibi. **N**odicū laborabis: et iuenies tibi multā requie: vinum et
musica letificat cor: et sup vtrūq; dilcio sapiētie. **N**ulli^o igit per
suasione desiste s; pcede: et te in amiciciā illius spōse ex toto cord
cōiunge. **T**alib^o igit et similibus recreat cōsolatiōibus i sancto
pposito cōfirmabat. **Q**uadā vice cū subtilissimis argumentatio
nibus ad amorē mūdi et dei desertiōē vrgeret: cor ei^o amoris
impatiēs: semetipz corā dco effundebat: et talia vba qrlula voce
pecabat. **O** felix amator q de ppe iuenit vbi suus amor quiescat
Nā si quis amat qd amare iuuat felicit̄ ardēt. **S**z pchdolor me
ifelice: q fructu amoris ac mercede desiderata careo: dū p cūcta
mūdi climata tāto cordis amorī correspōdentē nō iuenio: dedi
cōsiliū animo inqeto vt ab amore dīsteret: et se ad sectā epycu
rioz trāsserret: quietē carnis amaret. **E**cce inqt qz felicit̄ nūc tē
poris arictes pigues et pascuales oues in pratis virētib^o et pascu
is vberrimis pascunt: dicētes nō quidē vbo s; facto demōstrā
tes q gaudia sint stomachi sup oia gaudia mūdi: tu autez cum
amore tuo macie attenuaris per singulos dies: dū qd qris non
inuenis: nec de iuentis ḥtētaris. **A**udi g cōsiliū sapiētis. Suffici
at tibi inqt lac caprarū in vslus ancillarū tuarū. **E**t recte. **M**eli^o
ē videre qd cupias: qz desiderare qd nescias: vel si tibi magis
placet amare: et amore tuo sydereas affcās tāgere sedes: saltez
hoc facis vt tibi nibilomiu^b hinc ide puidreas: qbus p amore te
cōiungas q tediū depellat: et cordi gaudia cōferat. **E**cce qt amia
tores reperiunt b tpe: q et diuina petūt et trāsitoria p amore nō
deserūt: volētes a te diligi: et tñ nolētes ab amore carnali sepa
ri. **V**ade g tu et fac simili. **D**ec inqz discipulus itra se laten^r et q
si furtiue ptractās. a summa sapia tale itra se itellexit respōsuz. **E**r
rat valde q celebres epulones ātique secte dudū reprobate: no
nos sectatores q curā carnis in desiderio pagūt cu qtidie splen
dide viuū: arbitraf felicitate gaudere: nisi forte pecoz felicita
te gloriens q pecorib^o dissimiles nō sunt. **A**t vero hois rōnalis
mes generosa cognitiōe et amore surſū eleuata illic lōge altius
pfectiusq; felicitat: vbi suo amato contēplatiōe et amore pfecte
cōiungit. **N**ec obstat si hoc qd desideraf iterdu pci^o cōceditur:
qz modicū de balsamo p̄ciosius ē qz multū de acetō: melior est
enī racem^r effrāym vīdēmīs abiezer: porro nimīu delirat qui
amori diuino sociā sociare desiderat. **E**n duo amores t̄reni se i

folio 40

11. Jun.

vnū nō cōpatiunt: quō ergo celestis amor cū terreno sociabit.
Proorsus ipossibilia attēptat q̄ tantā maiestatez cū vilitate tāta
copulare se putat. Taliū igī cogitationū diuersa certamia ani
muis p̄dicti iuuenis lōgo tpe sustinuit: t nūc huc nunc illuc ani
muis flexibilis mouebat. **D**ū hec agerent̄ accidit vt h̄ vel si
milia legerent̄ iterū. Inueni amariore morte mulierē: q̄ laq̄us
venatoꝝ ē: t sagena cor eiꝝ: vicula manꝝ illius. q̄ placet deo effu
giet illā: q̄ aut̄ peccator̄ ē capieſ ab illa. Ecōtrario aut̄ ē de spon
sa diuina. Ego inqt̄ q̄si cherebint̄ extēdi ramos meos: t rami
mei honoris t ḡc: q̄si libanꝝ nō icisus vaporauit habitationem
meā: t q̄li balsamū nō mixtū odor meꝝ. Qui me inenerit: iuueni
et pacē t hauriet salutē a dñō. **D**is auditis iuuenis q̄daꝝ int̄
no clamore q̄si p̄ nimio affūc rugiēdo dicebat: verū ē: verū ē:
nec ē aliud qd̄ veriꝝ possit. Ex nūc fixū ē: dliberatum apud
me ē. Ego certe meip̄z morti exponā: vt hāc mibi in amicam t
spōsam acquirā: ipa spōsa t ego eiꝝ seruulꝝ: ipa magistra t ego
eius discipulꝝ. O si hāc p̄dilectā spōsaꝝ mibi alloꝝ licaret: ytinā
sola vice dareſ ipaz videre. Ab deꝝ etne q̄ vel q̄lis ē ista de qua
audio talia. Cūq; vehementē h̄ scire cuperet t d̄siderio estuaret.
ecce agnitio q̄daꝝ ieffabilis affuit: in q̄ sibi hec spōsa talit̄ mani
festata fuit. Eximū nāq; ac miri decoris thronꝝ ebūrneꝝ in colū
na nubis apparuit: in q̄ p̄dicta spōsa nimiū formosa ifulsit: i yes
titu deaurato circuāmicta varietate: eiꝝ corona fuit eternitas:
amict̄ iocūda felicitas: yba eiꝝ dulcis suauitas: āplexꝝ ois boni
p̄fca satietas. Cūq; discipulꝝ eā familiarit̄ alloꝝ vellet satis ppe
cē videbas: paulopost remotissime distare cernebas: iam supra
cōuexū celi sup̄mi statura sua pt̄igebat: nūc minima q̄titate ap
parebat: t in se inmobilis existēs: oībus mobilibꝝ mobilior vide
bas p̄ns erat: nec tū cernebas app̄hendere se p̄mittebat: nec tū
app̄hēdebas: ipa attingebat a fine vsq; ad finē fortē t dispone
bat oīa suauit̄. Cū iā putabas haberit velut delicata iuuēcula su
bito vt iuuenis pulcerrimꝝ iuueniebat. Interdū q̄q; habitum re
uerēdissimū q̄si oīm artū magistra eēt iducbat: deide venusto
aspectu t vultu roseo apparebat. In̄ hec cū discipulꝝ obnixe p̄
spiceret cupitosq; amoris in suspēso haberet ipa amicabilit̄ q̄si
inclinādo se ad eū cōvertit: t ḡtioso vultu: blādisq; ac ridētibꝝ
oculis: diuinissima tū admodū t cūctis mētibꝝ stupēda luce ex
vultu eiꝝ reuerēdissimo pcedēte eū salutavit dicens. Drebe fili
cor tuū mibi. Quo audito p̄ nimia amoris dulcedie liqfactꝝ: et
quasi in extasi positus ad pedes eius p̄cidit: ḡas agēs eius pre

Item 8

sencia magnifice delcatius. Procedete vero tpe cū hec a memo
ria excidissent: et rursus cogitatiōes iniq̄ succrescētes eūz de bñ
factis molestarēt: ita vt iā pelagi fluctib⁹ pene imergereſ: max
ime pp̄t hoc qz ex oībus istis descriptiōib⁹ ip̄z quē diligebat cō
prehēdere neq̄bat. Cōtigit vt legereſ aplūs paulus q̄ predicta
evidēt̄ determinabat. Aiebat nāqz xp̄m dei v̄tutē et dei sapiētiā
eē. In xp̄oqz eē abscōditos oēs thesauros sapie et scie dēi: q̄ ver
ba tenero aio et palato nōdū sano nō bñ sapiebat: qz xp̄z sapien
ter diligere id ē secundū diuinitatē adhuc nesciebat magisqz p
sentia qz futura in amore suo q̄rebat. Landez puerilib⁹ ānis ex
cursis cū ad etatē iā naturā venisset: qdā vice mēs ei⁹ ieffabili
ter illustrat̄: ita vt tot⁹ qdāmodo absorpt⁹ in spū delectatiōe ni
mia repleret et tūc de pdcis plenissime iformat⁹ fuit: ita vt faci
es ei⁹ et cordis amo: ampli⁹ in diuersa nō mutarent̄. In hac yisi
one nō apparuit corp⁹ nec quicqz corporeū. et tñ oēs delectatiōes
possibilē illud qd̄ videbat icorpalit̄ et supeentalit̄ in se contine
bat: in h̄ fontali pncipio nec forma erit nec materia aut ymagō
depicta: s̄ pura ac simplicissima eēntia cū psonarū distinctiōe p
fecta. Sane ip̄z p̄ essentiā put in se ē in pdcā abstractiōe nō vidit
s̄ solū quandā diuinoz supluentiū radioz emanationē super
naturalē quā v̄bis exprimere nō valebat in se pcepit. Nōro ob
iectū illud mellifluū oīs boni cōtentiuū sibi bac vice mōstratū
nō fuit psona p̄is tñ: vel solū psona filij: aut spirituſci: nec fu
it ip̄a dcitas in sua abstractissima simplicitate accepta. s̄ fuit ip
sa eēntia diuina scđz n̄m modū intelligēdi put ē summū et ieffa
bile bonū: sumimū amabile sume pulcrū ac deliciosū: et oīm bo
noz in creatis reptoz originales pncipiū supoptimū: et h̄ iteller
it eē p̄dicta sp̄osam eternā sapientiā. Uerū licet q̄libet psona p
se accepta sit sapia et oēs psonē simul vna etna sapia: tñ qz sapia
attribuit̄ filio et qz rōne sue generatiōis sibi cōuenit. iō dilectū
p̄is filiuū sub eodē significato ſuetudinalit̄ accipit: nūc qdē vt
deū deide vt hoiez: vt i vtroqz p̄f deuotiōis exercitia et amorj
solatia iueniret. Postmōz igit̄ hui⁹ discipuli vita et exercitia spi
ritualia cū deuota occupatiōe hui⁹ diuinissime spōse d̄currebat
quicqd enī amabile vel pulcrū seu d̄lectabile aut iocūdū occur
risset: totū illud reducebat a q̄ cūcta bona pcedebāt. Cū iterduz
q̄libet sp̄es amabilis et bñ compta occurrisset simulqz cogitatio
adesseret: q̄ salte h̄ pulcritudo in sua amabili sapia locuz nō habe
ret rūdebat. Esto. S̄ nec luminosus radi⁹ solaris ē lumen tale
qd̄ sit ex materia cere vel quis alio liqre ſectū: ē tñ lux purior

et excellētior ūni lumine ex quacūq; materia facto: sic ē in pposi-
 to: nā hec pulcritudo nihil ē ad h̄ qd̄ ē in suo exēplari pncipio:
 corde scz diuino abstracto nāq; ab hoc amabili: quicqd ē ipsec
 tiōis materialitatis et seculētie corporalis: et saluo eo qd̄ ē pfectio
 nis et bonitatis. h̄ totū nobiliori et eminētiori mō ē in et̄na sapi-
 entia: q̄ sit in hac vel in aliq; creatura. Ex his et similib⁹ adoles-
 cēs pdcūs ad hoc tandem puenit q̄ quādociūq; audiuit cātileuas
 amorosas vel similia: q̄ hec oīa ad suā quā diligebat sapientiā
 purissimo cordis affectu tāq; amoris ipi⁹ icitamēta retorqbat.
Dq̄tiens hāc pdulcissimā cordis sui singularē amicā affcū fer-
 uidissimo oculis dulcis amoris fletu stillatib⁹: brachysq; amo-
 ris p̄e auditate extētis itra cordis viscera āplexib⁹ ienarrabili-
 bus costrinxit. Quis dicere valet amorosos obtur⁹ qbus sepius
 ab ea pascebat: et secreta silencia qbus dulcissimo gustu ei⁹ fru-
 ebaſ pñtia. Interdū q̄q; cū aliq; de frīb⁹ dcā nona licētā peterēt
 vt citatē grā visitādi amicos itrare possent: p̄fat⁹ iuuenis secre-
 tū locū petijt: et amicā suā alloq; cepit dicēs. Eya amoris magis-
 tra p̄e cūctis viscerose cordi meo ipressa aiaduerte q̄ amor vir-
 tus ē vñitiua copulās vel poti⁹ trāsformās amantē in amatum
Eya q̄lo veni et tu amica mea: veni itra cordis mei reclusoriuz
 tibi soli refuatū: amor tuo velut decoř roseo adornatū. vei inq̄
 et ibi febriemur solatiōis tue vberib⁹ et fruamur cupitis āplex-
 ibus. Igit̄ ex his et similib⁹ frequent̄ accidit vt cor suū p̄ amor⁹
 vñhemētia sensibili⁹ qdāmō eruere incipet: et motu ac pulsu ve-
 bementissimo vi amoris pderet. et p̄ alta suspiria ardore ignite
 caritat̄ apiret: et quēadmodū ifantul⁹ nōdū loqle apt⁹ i gremio
 m̄ris posit⁹ m̄ri letabūde arridere cupit: et motu capit⁹ ac gestu
 toti⁹ corporis applaudere nitit̄. Sic et cor isti⁹ in medio vētris ei⁹
 ad p̄sentiā tāte maiestatis qdāniō gestiēdo exultabat: et deside-
 rio suo ignito vñhemēt vt poterat dilc̄i sui pñtia demōstrabat:
 dicebatq; vñbis métalib⁹ ad spōsaz suā diuinaz sapiam voce ḡtu
 labūda. Lu cordis mei nobilissima ipatrix r̄gina speciosissima
 et grārū oīm largitrix. In te habeo diuicias et glaz. dlicias et oīz
 bonoz copiā: et q̄cqđ optabile ē: p̄ te mihi ē: et h̄ suauit̄ ruminās
 statū cepit vult⁹ ei⁹ hylarescere: cor iubilare: anim⁹ exultare: et p̄
 exultatiōe prūpere in hāc vocē. Sup salutē et oēz pulcritudinē
 dilexi sapiam: et pposui p̄ luce habere illā: venerūt mihi omnia
 bona pariter cum illa.
¶ Quo xpi passio sit pambula ad cognitionē diuinitatis: et q̄lē
 xps straxit ex passionis sue acerbitate formā.

b j

